

ТАБЛИЦЯ УКРАЇНСЬКИХ ПОВЕРНЕНЬ ЗРАЗКІВ РУМУНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

(Продовження із 3 с.)

Майже співавтором представленої тут книжки, як вказано на початку цієї статті, можна вважати Сергія Лучканина, повністю ополоненого румуністикою й закоханого в румунську культуру, учня й зразкового наслідника Станіслава Семчинського, неодноразового відвідувача Румунії та учасника в різних румунських наукових заходах, автора численних толково аргументованих філологічних розвідок.

Йому належить пропедевтичний вступ, який не є звичайною передмовою, а справжньою студією (Румунське поетичне слово у відтворенні Віктора Баранова, що охоплює с. 3-26, а переклади – 27-126 с.), студія, яка ознайомлює українського читача з головними й визначальними моментами розвитку румунської поезії – від усних народних пісень до писаної сучасної поезії. Кожний момент, крім усних народних творів, проілюстровано представницькими поетичними творами, починаючи з поезії XIX ст., зокрема Алеку Векереску (1762-1800), Васіле Александрі (1821-1890).

При читанні книги підсвідомо кидається у вічі той факт, що вона – не звичайна антологія, а добірка, здійснена головно Лучканином, при укладанні якої, правдоподібно, було взято до уваги визначений ще Горацієм у своєму трактаті «Поетичне мистецтво» принцип, що «поезія – це той самий живопис» («Ut pictura poesis»). Таке враження справляють поезії Васіле Александрі з циклу «Пастелі» – «Весняні гості» («Oaspeții primăverii»), «Сівачі» («Semănătorii»), «Зима» («Iarna»), поезії найбільшого румунського поета усіх часів Міхая Емінеску, якому Сергій Лучканін надає найбільшу увагу в своїй передмові, згадуючи деякі з наймелодійніших поезій, як «Dintre sute de catarge», вперше перекладену 1952 р. Т. Масенком («Знову щогли залишають...»), вдуге 1975 р. А. М'ястківським («З-поміж сотень щогл високих») і втретє 2017 р. В. Барановим («Знову щогли у тривозі»).

Знавці поезії Міхая Емінеску вбачають наявність у цьому творі прикметних художніх рис поета. Філософ Константін Нойка уважає цю поезію доказом тонкого володіння Міхаєм Емінеску румунським поетичним

мовленням («...este un subtil cunoscător al rostirii limbii românești»), близький друг письменник Іон Славіч відзначав, що поетові подобалося чергування румунських дифтонгів [ea], [oa], [ie], голосного низького звука [a], високих закритих звуків [i], [î], [y] та напівпіднятих [e] і [o], «які приємно розчулювали/ лоскотали його слух» («atingeau plăcut urechea lui Eminescu»), а Л. Галді (у студії «Stilul poetic al lui Mihai Eminescu», 1964) показує, як за допомогою чергування низького відкритого голосного [a] із високими закритими [i], [î], [u] та середньо піднятих [e], [o] поет надає помітної ритмічної кантабільності віршеві, в музичному «реєстрі» якого переважає низький (відкритий) звук [a], що в регулярному чергуванні із закритими (високими) [i], [î], [u], напівзакритими [e] та [o] реалізується як протяжний відгомін. Зацитуймо першу строфу оригіналу:

DIn-trE sU-tE dE cA-tAr-gE
CA-rE lA-sĂ mA-IU-rI-lE
CÎ-tE OA-rE lE vOr spAr-gE
VÎn-tU-rI-lE, vA-IU-rI-lE.

Галді відзначає також, що чергуванням низького голосного [a] із закритими звуками високого піднесення [i], [î], [u] та середнього піднесення [e], [o] у словах-повних римах другого й четвертого рядків реалізується ритмічне заспокоюче «крещендо», яке спокійною інтонацією наголошеного [a] і трьох кінцевих ненаголошених сугерує «картину» легкого підняття решток морської хвилі, що ритмічно «влягаються» на піщаному узбережжі:

_I_ U U U
... mA- lu- ri- le
... vA- lu- ri- le.

Переклади Масенка та М'ястківського – згідні з оригіналом, вони неметафоричні, у Баранова переклад – образно-метафоричний (щогли не *покидають* пристані (у Емінеску – *береги*), а – «в тривозі» і «знову марять хвилями». Детальні невідповідності у перекладах строфи самі виявляються уважному читачеві.

В українських перекладах запитним постає наслідування настільки улюбленого Міхаєм Емінеску регулярного чергування складів тільки з одним приголосним, крім слова «Din-tre».

(Продовження на 16 с.)

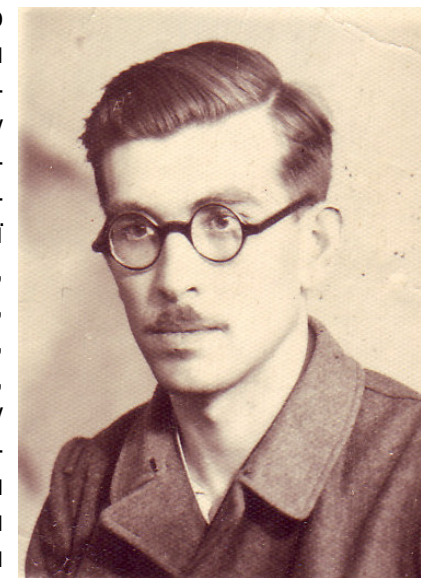
Володимир АНТОФІЙЧУК, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

РІЗДВЯНЕ ОПОВІДАННЯ ОРЕСТА МАСИКЕВИЧА

Про ранні поетичні, прозові та публіцистичні твори Ореста Масикевича, що публікувалися на сторінках чернівецької періодики в 1930-х рр., сучасним науковцям і читачам відомо дуже мало. Про деякі з них згадувала чернівецька дослідниця Любов Василик у своєму навчальному посібнику «Орест Масикевич. Життя і творчість» (2004), але докладно проаналізувала лише добірку віршів. «Поету, – слушно підкреслювала вона, – імponує життєвий і національний дух українського активноромантичного стилю, ідея підхопити перо як зброю. Він орієнтується на громадянсько насажену музу пражан, які вносили в тогочасну українську поезію нові естетичні якості, малює ідеал сильної людини, розвиває символіку леза, святого меча, буреквітнього неба, прагне влучних крилатих виразів, утверджує героїчний світогляд, вкладає стиль поетичного вислову в короткий енергійний ямб. У строфах домінує вічний протест, високий пафос, цілеспрямоване поривання до романтичних ідеалів, бажання прийняти бій, оспівується зразок найвищого чину, утверджується жертвність заради ідеї, теперішньому протиставляється героїчне минуле в ім'я майбутнього». Шкода, що поза її увагою залишилося високоідейне оповідання «Свят-вечір», а також першокласні публіцистичні виступи письменника.

Рання творчість Ореста Масикевича насажена національною ідеєю, яка перегукується із творчістю «вісниківців» та їхніми націо- й державотворчими настановами. В її проблемно-тематичний контекст найяскравіше вписується прозовий твір «Свят-вечір» (1935), який надзвичайно оригінально поєднує євангельську оповідь про народження Ісуса Христа з українськими реаліями міжвоєнного періоду. За формально-змістовими ознаками він належить до жанру різдвяного оповідання, який набув значного поширення в українській літературі кінця XIX ст. і продовжував активно розвиватися у наступні десятиліття.

Принагідно треба зауважити, що тодішня українська література досить активно розвивала жанр різдвяного оповідання, а чернівецькі газети й журнали охоче друкували його зразки із творчості не тільки буковинських авторів, а й письменників різних регіонів України. Насамперед відзначу ті твори, які, з одного боку, демонстрували своєрідні жанрово-структурні модифікації різдвяного оповідання, тісно пов'язаного з євангельськими оповідями, а з іншого, – новозавіт-

Орест Масикевич. Початок 1930-х рр. Фото з архіву Чернівецького художнього музею

на історія про народження Сина Божого служила лише тлом, на якому змальовувалися події соціально- побутового та політичного характеру, інколи гострі, а то й трагічні, від яких залежала доля не лише окремої людини, а й цілого народу. До таких творів належать оповідання «Віща хвиля», «Різдвяний дарунок», «Різдвяний луч» Івана Бордейного (О. Задуми), «Пташата Матері Божої» Юрія Шкрумеляка, «На Святий Вечір» Ганни Михалюньо, «Різдвяна ніч» Василя Бачинського, «Під ялинкою» Іллі Ілюка, «Різдвяні дзвони» Корнила Ластівки, «Василько і Юрко» Катерини Чертенко-Костецької та ін.

Різдвяне оповідання названих вище письменників майже позбавлене того урочистого й таємничого пафосу, властивого українській літературі середини і другої половини XIX ст., які зображували святкові події як час здебільшого щасливого розв'язання будь-яких конфліктів. Змалювання Різдва в оповіданнях українських авторів міжвоєнного періоду примітне насамперед різким контрастом із зображенням тогочасної дійсності, домінуванням картин соціальної і суспільно-політичної несправедливості та національно-визвольних змагань тощо.

По-іншому до інтерпретації різдвяного сюжету підійшов Орест Масикевич в оповіданні «Свят-вечір», майстерно передавши у власній художній версії історію приходу Месії – страдника за правду роду людського, і вкрапивши в неї думку про неодмінний прихід борця за правду українського народу.

(Продовження на 6 с.)

РІЗДВЯНЕ ОПОВІДАННЯ ОРЕСТА МАСИКЕВИЧА

(Продовження з 5 с.)

Водночас відзначу, що різдвяна тема урочистим акордом звучить і в поезіях Ореста Масикевича. Зокрема оптимістичним святковим настроєм перейнятий цикл «Холодні акварелі», а у вірші «Вифлеємська зоря» радість святвечірньої пори пов'язується із образом «буреквітного неба» – символу боротьби, грізних випробувань, життєвих і політичних перемог нових поколінь:

І сповниться пророчість всіх віків:
Упаде тінь на буреквітне небо –
Степом порушать куріні синів
І зарисує світ впоперек лезо.

Зоря розквітне, Сильний, і тоді
У юних правицях затисло-міцно
Благословлятимеш святі мечі...
...І наших меж широких вічність...

Дія оповідання Ореста Масикевича «Святвечір» відбувається у передріздвяний час у простій селянській домівці, де панує любов, злагода і взаєморозуміння. Тут усе готове до святкового дійства, а головне – як завжди, має прозвучати розповідь про народження Месії, яка не тільки підкреслить суть таємничого Божого приходу, а й додасть Святій вечері урочистого настрою і нагадає про відвічний зв'язок людини та її Творця. Господиня накриває на стіл. Глава родини, увійшовши з двору, де порався по господарству, починає розмову з маленьким сином Васильком, який крізь шибку споглядає надвечірнє небо, «де перша зоря зійде, де небо втвориться, де Ісусик засміється». Хлопчиків не терпиться побачити першу різдвяну провісницю, а ще він вкотре хоче послухати про Месію. І батько, виконуючи свою обіцянку, розпочинає розповідь, яка в оповіданні складає основу сюжетного часу. Майстерно передана автором євангельська версія народження Сина Божого в кожному окремому фрагменті має свій смисловий акцент, який органічно проростає із сюжетно-образного матеріалу першоджерела. Так, у першій частині наголошується на меті приходу Сина Божого: «Було колись... Давно, ще за царя Ірода. У щасливому селі Вифлеємі народився для людського спасення (виділено мною. – В. А.) великий Месія, маленький Ісус. І сповила його мати й поклала в ясла, у стайні, бо була бідна. Приходили вівчарики, співали новонародженому

вівчарських пісень і стояли біля ясел дні і ночі, бо знали, що то народився Спаситель».

Подальша розповідь, побудована в лаконічному плані й доступній для дитячого сприйняття манері, охоплює усі найважливіші компоненти євангельської історії: прихід царів-мудреців зі Сходу, дії підступного й жорстокого царя Ірода, втеча Святої Родини до Єгипту. Але історія про народження Ісуса, вкраплена в різдвяне оповідання Ореста Масикевича, має оригінальне закінчення, в якому підкреслено, що Ісуса «за правду замучили»: «І виріс Ісус і проповідував правду. За те продав його Юда ворогам за тридцять срібняків, а вони його замучили. За правду замучили. Розп'яли на хрест межі двома злодіями і прокололи груди. Бо він хотів спасти нарід свій. Як умер, то стало темно на світі півгодини, стряслася земля і блискало небо... Але – він воскрес».

Оригінальність різдвяного оповідання Ореста Масикевича полягає передовсім у майстерно вибудованій паралелі: *Ісус Христос – спаситель роду людського = український борець – національний спаситель*. Ісус страждав за проповідь Царства Божого. Український борець зазнав переслідувань, бо «хотів правди», тобто волі, для свого народу. Але він не втратив віри у бажаний результат тієї боротьби, тому впевнено каже своєму малому синові – очевидно, такому ж борцеві у майбутньому: «Але слухай, Васильку! Колись прийде Велике Різдво. Зійде Велика Зоря і на синьому небі розсипляться золоті зірки – і самі веселі... І прийде до нас Ісус». І далі за цим одразу ж слідує символічне повідомлення: «Дивися у вікно! От сходить перша зоря». Перша зоря в оповіданні Ореста Масикевича провіщає те нове, що пов'язується із усвідомленням початку чи продовження боротьби за українську державність. Невипадковою у творі постає й українська національна символіка, втілена в образі золотих зірок на тлі синього неба. Ще промовистішого значення і звучання вона набуває в заключному епізоді твору, в якому прихід Божого Дитяти бачиться малому Василькові в золото-блакитних барвах.

Рання творчість Ореста Масикевича примітна вишуканістю форми та інтелектуальною образністю. Актуальністю тем і проблем та оригінальністю їх художнього втілення вона помітно вирізняється на тлі української літератури Буковини міжвоєнного часу, заряджаючи її потужним припливом творчої енергії. Зокрема в цьому переконує й оповідання «Святвечір», яке, сподіваюся, буде цікавим для читачів «Нашого голосу».

Орест МАСИКЕВИЧ

СВЯТ-ВЕЧІР

У вікно бубонів заkostenілими пучками замурзаний вітер і дубав дерев'яними пальцями Семен Тодошук. Мала кучерява голівка, приперта до шиби, прибивала оченята до олов'яного неба, де перша зоря зійде, де небо втвориться, де Ісусик засміється.

– Неньо.

Він стріпав у хоромях сардак від снігу, стропотів чобітьми, хухнув у руки й увійшов до хатчини. А за ним свіжий запах морозу – злосливого, вщипливого.

– Дюдя...

Мороз покрутився біля ватри й утік попри припічок надвір. А білява голівка шукала далі розклепаними очима першої зорі.

Мама:

– Васильку, не сиди коло вікна, бо застудишся, а неньо не має грошей на дохторів...

Неньо:

– Васильку, ходи до неня, – не туляй голівки до мокрої шиби, бо лежатимеш, кашлятимеш та й Бозя пальцем махатиме на тебе. Чуєш, Васильку?

– А я хочу зірки, Ісусика. А ти казав мені, що скажеш... неньо...

– Потому, синку.

– Як то було?

– Ходи від вікна, присунься до мене, і я тобі оповідатиму, а мама накриватиме до вечері...

*

Відки то так багато білого моху? Хто ж то в небі тріпає шовкові подушки?

Червоні вогники підкидують іскрами, а очі нишпорять в часах давніх, в краях далеких – за морями, де – «було колись»...

– Було колись... Давно – ще за царя Ірода. У щасливому селі Вифлеємі народився – для людського спасення – великий Месія, маленький Ісус. І сповила його мати й поклала в ясла, у стайні, бо була бідна. Приходили вівчарики, співали новонародженому вівчарських пісень і стояли біля ясел дні і ночі – бо знали, що то народився Спаситель.

...Сповнилося: на небі зійшла велика зоря, що вістила радість усьому світові. І побачили зорю три царі – мудреці зо Сходу. Взяли вони з собою багато скарбів і пустилися в дорогу, щоб поклонитися найбільшому цареві, що мав спасти від гріхів люд усесвіта. А їх провадила зоря... Та, що над Вифлеємом зійшла.

Ішли царі довго-довго. І дні цілі, і ночі цілі. І далі йшли, аж дійшли до Єрусалиму. Тоді сховалася зоря, бо в Єрусалимі жив цар Ірод, що хотів загарбати багато світа, що хотів, щоб не було якогось більшого царя на світі, крім нього.

Стали царі і гадали, що то в Єрусалимі народився Ісус. І шукали його від хати до хати. Але не нашли. Пішли далі. А як відходили, цар Ірод сказав їм, що як найдуть того новонародженого царя, то щоб і йому сказали, бо й він пішов би поклонитися йому.

І далі йшли три царі, мудреці Сходу. На небі знову показала зоря і стала над Вифлеємом. Там, в убогій стайні, нашли Ісуса, поклонилися йому, обдарували його золотом, ладаном і жемчугами і поверталися додому. Але по дорозі не заходили вже до Ірода, бо він, як учув, що в Вифлеємі народився новий цар, – сказав вирубати багато тисяч дітей. Та Бог охоронив свого Сина. Мати втекла одної ночі зі своїм дитям на руках.

...І виріс Ісус і проповідував правду. За те продав його Юда жидам за тридцять срібняків, а вони його замучили. За правду замучили. Розп'яли на хрест межі двома злодіями і прокололи груди. Бо він хотів спасти нарід свій. Як умер, то стало темно на світі пів години, стряслася земля і блискало небо... Але – він воскрес.

– Він прийде сьогодні, неньо, так? Прийде?

– Ісусик? Прийде, Васильку, як зійде зоря.

– І тебе мучили, неньо, так?

– Мучили, дитинко, мучили. Між мурами. Я хотів правди для нашого народу. Аби ми не сиділи на Святій вечері по тюрмах, за ґратами, німі, глухі і відгороджені... Але слухай, Васильку! Колись прийде Велике Різдво. Зійде Велика Зоря і на синьому небі розсипляться золоті зірки – і самі веселі...

...І прийде до нас Ісус...

– Дивися у вікно! От сходить перша зоря...

*

Під вікном малі колядники у кучмах по вуха:

– Нова радість стала...

– Спи, Васильку, спи далі...

З малих очей бризками сипалась утіха:

– Неньо, я снів Ісусика. Золотого Ісусика...

Блакитного Ісусика.

(Подано за публікацією газети
«Самостійність» від 8 квітня 1934 р.)